

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

م
١٦٦٣
١٦٦٣
١٦٦٣

٤٢٢١٨

۱۳۸۱ / ۷ / ۲۰

وزارت اطلاعات و امور خارجه
جمهوری اسلامی ایران



دانشگاه تربیت مدرس
دانشکده علوم انسانی

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد رشته علوم سیاسی (گرایش مطالعات مسایل ایران)

روابط ترکیه و اسرائیل و تأثیر آن بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران
(با تأکید بر دهه ۱۹۹۰)

نگارش:

تورج افشون

استاد راهنما:

دکتر حمید احمدی

استاد مشاور:

۴۲۲۸۵

دکتر مسعود غفاری

تیرماه ۱۳۸۱

تاییدیه اعضای هیئت داوران حاضر در جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

اعضاء هیئت داوران نسخه نهایی پایان نامه آقای تورج افشون
تحت عنوان: روابط ترکیه و اسرائیل و تأثیر آن بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران (با تأکید بر
دهه ۱۹۹۰)
را از نظر فرم و محتوی بررسی نموده و پذیرش آنرا برای تکمیل درجه کارشناسی ارشد پیشنهادات
می کنند.

امضاء :

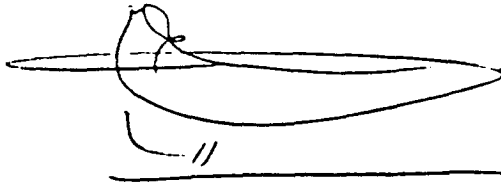


اعضاء هیئت داوران :

۱ - استاد راهنما : دکتر حمید احمدی

۲ - استاد مشاور : دکتر مسعود غفاری

۳ - استاد ناظر : دکتر حسن خانی



۴ - استاد ناظر : مهندس میرحسین موسوی



۵ - نماینده شورای تحصیلات تکمیلی : دکتر مسعود غفاری

کلیه حقوق اعم از چاپ و تکثیر، نسخه برداری، ترجمه،
اقتباس و... از این پایان نامه برای دانشگاه تربیت مدرس
محفوظ است، نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع می باشد.

آیین نامه چاپ پایان نامه (رساله) های دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظر به اینکه چاپ و انتشار پایان نامه (رساله) های تحصیلی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس مبین بخشی از فعالیتهای علمی - پژوهشی دانشگاه است. بنابراین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشگاه، دانش آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل متعهد می شوند:

ماده ۱: در صورت اقدام به چاپ پایان نامه (رساله) ی خود، مراتب را قبلاً به طور کتبی به مرکز نشر دانشگاه اطلاع دهد.

ماده ۲: در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه)، عبارت ذیل را چاپ کند:

کتاب حاضر، حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد/ رساله کارشناسی ارشد نگارنده در رشته: علوم سیاسی است که در سال ۱۳۸۱ در دانشکده علوم انسانی دانشگاه تربیت مدرس به راهنمایی جناب آقای دکتر **حمید احمدی** و مشاوره جناب آقای **دکتر مسعود غفاری** از آن دفاع شده است.

ماده ۳: به منظور جبران بخشی از هزینه های نشریات دانشگاه تعداد یک درصد شمارگان کتاب (در هر نوبت چاپ) را به مرکز نشر دانشگاه اهدا کند دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد.

ماده ۴: در صورت عدم رعایت ماده ۳، ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه تربیت مدرس تأدیه کند.

ماده ۵: دانشجو تعهد و قبول می کند در صورت خودداری از پرداخت بهای خسارت، دانشگاه می تواند خسارت مذکور را از طریق مراجع قضایی مطالبه و وصول کند، به علاوه به دانشگاه حق می دهد به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه، معادل وجه مذکور در ماده ۴ را از محل توقیف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش، تأمین نماید.

ماده ۶: اینجانب **تورج افشون** دانشجوی رشته علوم سیاسی (گرایش مطالعات مسایل ایران) مقطع کارشناسی ارشد تعهد فوق و ضمانت اجرایی آن را قبول کرده، به آن ملتزم می شوم.

تقدیم به :

همه کسانی که در جهت سربلندی ایران
تلاش می کنند.

و

همچنین به پدر و مادر عزیزم

کتابخانه تخصصی
موسسه تخصصی
مطالعات و تحقیقات
میراث فرهنگی
ایران

تشکر و قدردانی

سپاس بر آفریدگار یگانه که جهان هستی را آفرید و آدمیان را به اندیشه و تعقل و پژوهش در باره آن امر فرمود. و شکر بدرگاه پروردگار، که آخرین پیامبر گرامیش (ص)، بر فراگیری دانش زگهواره تا گور تأکید فرمودند.

از اساتید بزرگواریم جناب آقای دکتر احمدی و جناب آقای دکتر غفاری که هم در دوره تحصیل و هم در دوره ای که مسئولیت هدایت و راهنمایی و مشاورت این تحقیق را بعهده داشته و زحمات بسیاری را متقبل شدند تشکر نموده و از درگاه خداوند متعال برای ایشان آرزوی طول عمر با عزت و موفقیت در تمام مراحل زندگی را خواستارم. همچنین از اساتید محترم جناب آقای مهندس میر حسین موسوی، نخست وزیر دوران جنگ تحمیلی و جناب آقای دکتر خانی که داوری پایان نامه اینجانب را تقبل فرمودند، سپاسگزارم.

دوستان عزیزم نیز در این مسیر مرا یاری فراوان نمودن که جا دارد در اینجا مراتب تشکر خود را به آنها عرض نمایم. از جناب آقای وهاب حسینی که بی نهایت در برگزاری جلسه دفاع مرا یاری دادند کمال تشکر را دارم. از دوستان گرامی و همدموره ای های دوران تحصیل به ویژه آقای عباس ایمانپور و احمد محمودی و همچنین دوست گرامی جناب آقای مراد کاویانی نیز تشکر میکنم. در راه تدوین پایان نامه رهین منت دیگر دوستان و عزیزانی نیز بوده ام، که نه تنها در تهیه برخی از مطالب مرا یاری نموده اند، بلکه زمینه ساز برخی از تحقیقات دیگر اینجانب گردیده اند.

در پایان از مدیریت کتابخانه مرکزی و مرکز اطلاع رسانی دانشگاه تربیت مدرس، بخاطر

تهیه برخی مطالب ، بسیار سپاسگزارم.

چکیده:

موضوع اصلی این پایان نامه، بررسی علل و زمینه های همکاری استراتژیک ترکیه و اسرائیل در دهه ۱۹۹۰ و تاثیر این همکاری استراتژیک، که در پیمان سال ۱۹۹۶ تبلور یافت، بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران است. پایان نامه در پی آن است که پیامدهای این همکاری استراتژیک را در سیاستهای امنیتی جمهوری اسلامی ایران از یک طرف و اصولا امنیت ملی آن مورد بررسی قرار دهد. برای رسیدن به این هدف پایان نامه به هفت فصل تقسیم شده است که در آنها ابعاد گوناگون این همکاری استراتژیک، از جمله پیشینه روابط ترکیه و اسرائیل و تاثیر تحولات مهم نظام بین المللی نظیر سقوط شوروی، پایان جنگ سرد و کشمکش اعراب و اسرائیل، مورد بررسی قرار می گیرد. فصل اصلی پایان نامه، به تاثیرات پیمان مذکور بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران و بازتاب این تاثیرات در سیاستهای امنیتی دولت جمهوری اسلامی ایران اختصاص دارد.

کلید واژه ها : روابط ترکیه و اسرائیل ، امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران، دهه

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	فصل اول: کلیات
۲	اشاره
۲	بیان اصلی تحقیق
۳	سؤال اصلی
۳	فرضیه
۴	محدوده زمانی و مکانی تحقیق
۵	ضرورت انجام تحقیق
۵	بررسی ادبیات سیاسی موجود
۵	اهداف تحقیق
۶	روش تحقیق و سازماندهی پژوهش
۸	فصل دوم: چارچوب مفهومی
۹	مقدمه
۱۱	مفهوم منافع ملی

۱۳ مفهوم امنیت ملی
۱۷ عناصر مفهومی امنیت ملی
۱۹ امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران
۲۱ فصل سوم: فرایند تکوین و تحول مناسبات ترکیه- اسرائیل (از ۱۹۴۹ تا ۱۹۹۰)
۲۲ مقدمه
۲۳ (۱) تکوین جنگ سرد و غرب محوری در سیاست خارجی ترکیه (۱۹۶۴-۱۹۴۹)
۳۰ (۲) آغاز مناقشه قبرس و سیاست "نگاه به شرق" ترکیه؛ (۱۹۷۹-۱۹۶۴)
۳۸ (۳) پترو دلارگرایی و نفت محوری در سیاست خارجی ترکیه (۱۹۷۹ _ ۸۹)
۴۶ فصل چهارم: جهش در همکاریها و بهار روابط امنیتی _ نظامی (دهه ۱۹۹۰)
۴۷ مقدمه
۴۷ گفتار نخست: مناسبات دیپلماتیک و تعاملات سیاسی
۵۰ به قدرت رسیدن حزب رفاه و ابهام در روابط ترکیه - اسرائیل
۵۲ سفر مصطفی کامل به اسرائیل
۵۴ روی کار آمدن حکومت ییلماز (آناپ) و تداوم روابط با اسرائیل
۵۶ پافشاری اسرائیل برای ادامه روابط؛ سفر رئیس مجلس اسرائیل به ترکیه
۵۶ دیدار اسماعیل جم از اسرائیل
۵۸ سفر ییلماز به اسرائیل
۵۸ سفر وایزمن به ترکیه و قبرس
۶۰ اعتراض یونان و ادامه روند مخالفت ها با همکاری ترکیه - اسرائیل
۶۱ انتخابات آوریل ۱۹۹۹ در ترکیه

۶۳ گفتار دوم: همکاریهای نظامی و پیوندهای امنیتی
۶۴ قرارداد نظامی ۱۹۹۶ و تبعات آن
۶۷ چارچوب کلی پیمان نظامی - امنیتی ۲۳ فوریه ۱۹۹۶
۷۲ تلاش برای عملیاتی کردن مفاد قرارداد ۱۹۹۶
۷۲ الف) تاسیس مرکز ضد ترور
۷۳ ب) توافقات مدرنیزه کردن هواپیماهای اف - ۴
	عکس العمل گروه‌های اسلامی علیه توافقات نظامی دولت اربکان با اسرائیل و
۷۴ تداوم روابط از سوی نظامیان
۸۱ همکاریهای فزاینده نظامی - امنیتی و موقعیت دولت اربکان
۸۲ سفر تورهان تایان به اسرائیل
۸۴ نقش ارتش ترکیه در پیوندهای نظامی - امنیتی ترکی - اسرائیلی
۸۵ سفر چویک بیر به اسرائیل
۸۹ تداوم پیوندهای نظامی - امنیتی ترکیه و اسرائیل در دوره پس از اربکان
۹۲ برگزاری مانور مشترک
۹۳ سفر اوغلو، فرمانده نیروی زمینی ترکیه به اسرائیل
۹۴ تأسیسات نظامی اسرائیل در آناتولی: افسانه یا واقعیت
۹۴ تولید مشترک موشک‌های «آرو»
۹۷ تداوم همکاریهای اطلاعاتی و افزایش توان میت
۱۰۰ مخالفت ترکیه با سیاست دلجویی از کردها توسط اسرائیل در پی حادثه برلین
۱۰۳ گفتار سوم: روابط اقتصادی و مراودات تجاری
۱۰۷ تشکیل اتحادیه اقتصادی خاورمیانه

۱۰۸ همکارها اقتصادی ترکیه - اسرائیل در دوره صدارت اربکان.....
۱۰۸ نقش ترکیه در اتصال اسرائیل به آسیای مرکزی و قفقاز.....
۱۱۰ توافقات تجارت آزاد.....
۱۱۱ توافقات توریسم.....
۱۱۱ کمیسیون مشترک اقتصادی.....
۱۱۲ وضعیت تجارت آزاد میان ترکیه و اسرائیل در زمان حکومت رفاه و آناپ.....
۱۱۲ قرارداد تجارت آزاد میان دو کشور و دولت مسعود ییلماز.....
۱۱۳ مناسبات اقتصادی در سال ۱۹۹۸.....
۱۱۵ سفر مسعود ییلماز به اسرائیل.....
۱۱۶ ارزیابی روابط اقتصادی ترکیه - اسرائیل از سال ۱۹۹۶ تا ۱۹۹۹.....
۱۱۹ سفر اجویت به آمریکا.....
۱۲۱ فصل پنجم: زمینه ها و اهداف گسترش روابط ترکی - اسرائیلی.....
۱۲۲ الف - زمینه ها.....
۱۲۹ ۱- الف) فروپاشی نظام دو قطبی و شکل گرفتن نظام نوین جهانی.....
 ۲- الف) روند سازش بین اسرائیل - اعراب و اسرائیل - فلسطینیان (روند صلح
۱۳۳ خاورمیانه).....
۱۳۵ ترکیه و روند صلح خاورمیانه.....
۱۳۶ ب - اهداف.....
۱۳۶ ۱- ب - اهداف مشترک.....
۱۳۸ ۱-۱- ب) اهداف مشترک سیاسی - نظامی.....

۱۳۸	۱-۱-۱) ب) مهار اسلام گرایی (مبارزه با رادیکالیسم یا بنیادگرایی اسلامی).....
۱۴۱	۱-۱-۲) ب - کنترل و تضعیف کشورهای طرفدار تغییر وضع موجود در منطقه.....
۱۴۲	ایران.....
۱۴۴	۱-۱-۳) ب - مقابله با تروریسم (امنیتی و تبادل اطلاعات).....
۱۴۶	۱-۱-۴) ب - کسب حمایت آمریکا.....
۱۴۸	۲ - ۱) ب - اهداف مشترک اقتصادی - تجاری.....
۱۴۹	۱-۲-۱) ب - همکاریهای متقابل اقتصادی.....
۱۵۰	۱-۲-۱-۱) ب - مبادلات بازرگانی و پیمانکاری.....
۱۵۱	۱-۲-۱-۲) ب - جهانگردی و توریستی.....
۱۵۳	۱-۲-۱-۳) ب - کشاورزی.....
۱۵۴	۱-۲-۲) ب - همکاری در زمینه آب و منابع آبی.....
۱۵۷	۱-۲-۳) ب - همکاریهای متقابل در جهت تاثیرگذاری بر بازارهای آسیای مرکزی و قفقاز.....
۱۵۹	۲) ب - اهداف ترکیه.....
۱۵۹	۲-۱) ب - تلاش برای ایفای نقش قدرت منطقه ای.....
۱۶۲	۲-۲) ب - تقویت بنیه نظامی - اطلاعاتی.....
۱۶۴	۲-۳) ب - مقابله با تهدیدهای یونان و سوریه (ایزوله کردن یونان و سوریه).....
۱۶۵	۲-۴) ب - بهره گیری از توان سرمایه گذاری صاحبان سرمایه اسرائیلی در زمینه

- های صنعتی، کشاورزی و ...
- ۱۶۹ ۲-۵ ب - منازعات بر سر آب و مسأله کردها
- ۱۶۹ ۲-۵-۱ ب - آب
- ۱۷۱ ۲-۵-۲ ب - مسأله کردها
- ۱۷۳ ۲-۶ ب - تضعیف مواضع اسلام گرایان ترکیه
- ۲-۷ ب - استفاده از نفوذ لابی‌های یهودی در آمریکا برای حفظ منافع خود و تضعیف
- ۱۷۶ لابی‌های ارمنی و یونانی
- ۱۷۷ ۲-۸ ب - جبران تنزل منافع ناشی از عدم پیوند با اتحادیه اروپا
- ۱۷۹ ۳ ب - اهداف اسرائیل
- ۱۷۹ ۳-۱ ب - تلاش برای ایجاد شکاف بین کشورهای مسلمان منطقه
- ۱۸۰ ۳-۲ ب - تحقق آرمان صهیونیسم
- ۱۸۲ پدیده مهاجرت
- ۱۸۳ ۳-۳ ب - کسب حمایت ترکیه در روند سازش به سود خود
- ۱۸۵ ۳-۴ ب - تحدید همکاریهای ایران - روسیه
- ۱۸۷ ۳-۵ ب - استفاده از امکانات ناتو
- ۱۸۸ ۳-۶ ب - خروج از انزوای سیاسی - اقتصادی
- ۱۹۰ ۳-۷ ب - دستیابی به منابع آب ترکیه
- ۱۹۲ ۴ ب - اختلافات ترکیه و اسرائیل
- ۱۹۲ ۴-۱ ب - مسأله کردها
- ۱۹۳ ۴-۲ ب - تبلیغات رسانه‌های گروهی

۱۹۴ ۳-۴ ب - روند صلح.....
۱۹۵ ۴-۴ ب - اختلافات در اولویتهای اقتصادی و سیاسی.....
۱۹۵ ۴-۵ ب - حوزه نفوذ.....
۱۹۶ ۴-۶ ب - اختلاف بر سر سلاح های کشتار جمعی.....
۱۹۷ ۴-۷ ب - پیوندهای ترکی - عربی.....

فصل ششم: پیامدهای امنیتی مناسبات ترکیه و اسرائیل بر جمهوری اسلامی

۱۹۸ ایران (با تأکید بر دهه ۱۹۹۰).....
۱۹۹ تاثیرات پیمان اتحاد میان ترکیه و اسرائیل بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران....
۲۰۱ ۱- تاثیرات نظامی و امنیتی و سیاسی پیمان ترکیه و اسرائیل بر جمهوری اسلامی ایران....
۲۰۲ ۱-۱ - آسیب پذیری نظامی و مرزی ایران.....
۲۰۶ ۱-۲ - مقابله با جریان اسلام گرایی سیاسی و اصول گرایی اسلامی.....
۲۱۰ ۲ - تاثیرات اقتصادی - تجاری روابط ترکیه و اسرائیل بر امنیت ملی ج.ا. ایران....
۲۱۵ ۳- تاثیرات فرهنگی روابط ترکیه - اسرائیل بر امنیت ملی ج.ا. ایران.....
۲۱۶ ۳-۱ - تضعیف نفوذ ایران در منطقه (به ویژه آسیای مرکزی و قفقاز).....
۲۱۹ ۳-۲ - گسترش پان ترکیسم (و صهیونیسم) در منطقه و تهدید ایران از داخل و خارج..
۲۲۴ فصل هفتم: نتیجه گیری.....
۲۲۸ الف) امکان همگرایی با کشورهای جبهه خط مقدم نبرد با اسرائیل.....
۲۲۹ ب) همکاری با کشورهای قدرتمند عرب.....
۲۳۰ ج) گسترش روزافزون روابط با ترکیه.....
۲۳۰ د) کشاندن قدرت های بزرگ دیگر به منطقه.....